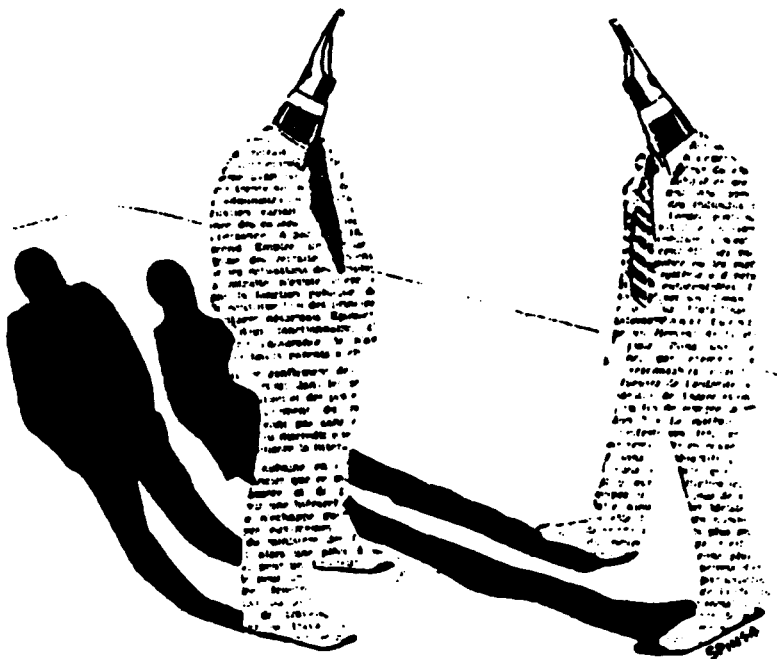

λόγος – αντίλογος – διάλογος

Πάλι για το πρόβλημα του Συνασπισμού της Αριστεράς

Ένας κάποιος αντίλογος

Προ-λεγόμενα

«Ο υλισμός δεν μετρίεται τόσο στο υλιστικό περιεχόμενο της θεωρίας του όσο στην οξεία και πρακτική συνείδηση των συνθηκών των μορφών και των ορίων μέσα στις οποίες αυτές οι ιδέες μπορούν να γίνουν ενεργές».

Αυτές οι λέξεις γράφτηκαν από έναν μεγάλο κομμουνιστή φιλόσοφο, τον L. Alth-

usser. Επαναλαμβάνονται από τον Λ. Λουλούδη προκειμένου να δομήσουν μία φερέγγυα συντυχία αντίστασης απέναντι στα αντιδημοκρατικά διακυβεύματα του κόμματός του. Τιμή του. Όμως αυτή η τιμή έχει ένα τίμημα. Το τίμημα να μην μπορεί ν' αντλήσει απ' το εδάφιο που ο ίδιος παρέθεσε το πραγματικό ερώτημα. Ποιο είναι αυτό

το πραγματικό ερώτημα; Θα το θέσουμε – όπως επίσης θα εκθέσουμε και τις προεκτάσεις του – κάνοντας επαγωγικούς συλλογισμούς. Αυτό το επιτρέπει μία Α επιστημολογία: Θετικιστική, ας πούμε...

Σύμφωνα μ' έναν αμφίβολης εγκυρότητας επιστημονικό λόγο (discours), τα γεγονότα προηγούνται των ιδεών. Σύμφωνα μ' έναν επίσης αμφίβολης εγκυρότητας επιστημονικό λόγο, οι ιδέες προηγούνται των γεγονότων. Τελικά, οι ιδέες προηγούνται ή τα γεγονότα; Ψευδοπρόβλημα. Ο L. Althusser θα απαντούσε: οι ιδέες για τα γεγονότα. Και θα απαντούσε έτσι διότι είναι η πιο βάσιμη λογική επαγωγική *αφαίρεση* που συνάγεται απ' το εδάφιο του. Θα τη χρησιμοποιήσω αυτήν την αφαίρεση προς διατύπωση και υποστήριξη, σε τελική ανάλυση, της εξής Θέσης: ότι η *ιδέα* του συνασπισμού της Αριστεράς αντανάκλα – [χωρίς καθρέφτη! (D. Lecourt)] – με μία ιδιόζουσα μοναδικότητα και σημαντικότητα τα κοινωνικο-πολιτικά γεγονότα της συγκυρίας, του Ελλαδικού χώρου ειδικότερα.

Δημοσιεύτηκαν τρία *πολιτικά κείμενα* στο καθόλα έγκυρο περιοδικό Τετράδια (τχ. 21) του οποίου είμαι συνδρομητής. Στόχος μου ενδιαθέτος – όπως προκύπτει και απ' τα παραπάνω – δεν είναι ν' αντιπαρεθεώ *συγκεκριμένα* και εφ' όλης της ύλης μ' αυτά τα κείμενα. Έλαβα όμως μία *προτροπή*: ότι, οι στήλες του περιοδικού θάναί ανοιχτές στο διάλογο επί του πολιτικού. Θα είμαι το δυνατόν σύντομος, λιτός και σαφής. Δεν πρόκειται ν' αντιδικήσω στο επιμέρους αλλά στο όλο. Ένταση όχι επί του ειδικού, αλλά επί του «αφηρημένου».

Η θέση όμως που διατυπώθηκε πιο πάνω πρέπει τώρα να υποστηριχτεί, δηλ. να θεμελιωθεί λογικά.

Η έννοια της συγκυρίας και η σημερινή συγκυρία

Την έννοια της *συγκυρίας* θα τη βρούμε στην ολότητα της σκέψης του Lenin που

όλη η αστική κοινωνιολογία τον χαρακτηρίζει ως πολιτικό εμπειριστή εσχάτης υποστάθμης. Με την έννοια αυτή – που με συστηματοποιημένο τρόπο έθεσαν ο L. Althusser και οι μαθητές του – δηλώνεται η ισορροπία του συσχετισμού δυνάμεων μέσα σ' ένα κοινωνικό σχηματισμό αντιφατικά δομημένο και που ακριβώς γιαυτό είναι δεκτικός στην εφαρμογή *πολιτικών τακτικών*. Μία αριστερή πολιτική τακτική σε μία δοσμένη συγκυρία είναι αποδοτική και καρποφόρα όταν, σε πρώτη φάση, δομείται επί τη βάση των αντιφάσεων εκείνων που είναι ευρέως αντιληπτές στο κοινωνικό σώμα. Για να το πούμε αλλιώς, ο αριστερός πολιτικός λόγος πρέπει να εκφράζει και να συνθέτει αυτό που *συνειδητοποιούν* οι κυριαρχούμενες τάξεις και όχι μόνο. Ο αριστερός λόγος εξ ορισμού είναι λόγος πρωτοβουλίας, λόγος καινοτόμος, όχι παθητικός. Άρα πρέπει να προωθεί αυτό που *in nuce* υπάρχει στην κοινωνία: την ιδέα της ενότητας της Αριστεράς, διότι έτσι πολλαπλασιάζονται οι αιχμές, διότι έτσι αποσοβείται η αναπαραγωγή της διαιρετικής ψυχολογίας. Τέλος, διότι έτσι *ομιλούν* τα γεγονότα: απ' τα σκάνδαλα και τον περιρρέοντα λαϊκισμό μέχρι το συνδικαλιστικό και την τρομοκρατία, ο κατάλογος είναι μακρύς.

Λαϊκισμός, ηγεμονία, κοινωνικο-πολιτικές συμμαχίες

Ο λαϊκιστικός λόγος του ΠΑ.ΣΟ.Κ. υπήρξε απόρροια: Α) των διαδικασιών διευρυνσης των κοινωνικών κατηγοριών που συγκροτήθηκαν με την ραγδαία εκβιομηχάνιση του '50 και του '60 και που αναζητούσαν δυνατότητες πολιτικής συμμετοχής και Β) της ιδεολογικής ριζοσπαστικής δυναμικής, φορείς της οποίας υπήρξαν αυτές οι κοινωνικές κατηγορίες που έβγαιναν μέσα απ' την πτώση της δικτατορίας. Το ΠΑ.ΣΟ.Κ. κάλυψε με ένα *πολυσυλλεκτικό* τρόπο το πολιτικό εκείνο κενό που ούτε η Δεξιά, ούτε τα δύο Κ.Κ. ούτε το παραδοσιακό κέντρο μπορούσαν να καλύψουν. Το

ΠΑ.ΣΟ.Κ., όπως είχε από πολύ παλιά επισημανθεί, είναι ένα πολυσυλλεκτικό κόμμα που έχει τη διευρυμένη δυνατότητα, λόγω του μεταπρατικού χαρακτήρα της Ελληνικής κοινωνίας, να αρθρώνει ένα λαϊκιστικό λόγο. Και λαϊκισμός σημαίνει:

α. λόγος που εγκαλεί το λαό εν γένει σε μία πάλη ενάντια στο άρχον συγκρότημα εξουσίας.

β. το κόμμα που αρθρώνει αυτό το λόγο, όταν έρθει στην κυβερνητική εξουσία, εγκαλεί πλέον αυτό το λαό σε μία επίπλαστη οικονομικο-πολιτική συμμετοχή, προκειμένου να εκτονώσει τον όποιο ριζοσπαστισμό του (ρουσφέτια, «κοινωνικοποιήσεις», κλπ.)

γ. συγκέντρωση-κεντροποίηση εξουσιαστικών αρμοδιοτήτων στο πρόσωπο ενός χαρισματικού ηγέτη.

Ωστόσο, ποτέ ο λαϊκισμός ενός συγκεκριμένου πολιτικού φορέα δεν μπορεί να έχει ιστορική διάρκεια. Η εμβέλεια και τα ερείσματά του, με την πάροδο του χρόνου κλονίζονται. Γιατί συμβαίνει αυτό; Για χίλιους δυο λόγους που προκύπτουν κύρια απ' την ίδια την εμπειρία. Εδώ όμως δηλώσαμε πως θάμαστε «λίγο» αφηρημένοι. Θα το πούμε και ας μας ψεγαδιάσουν είτε αφηρημένα είτε συγκεκριμένα.

Γιατί λοιπόν η λαϊκιστική *έγκληση*, ο λαϊκιστικός θεωρητικός λόγος και πράξη ενός συγκεκριμένου πολιτικού φορέα δεν έχει, δεν μπορεί να έχει ιστορική διάρκεια;

Διότι και στη θεωρία και στην πράξη, με μία λέξη, στην *πολιτική* δεν αναδεικνύει την *εργατική τάξη* ως κοινωνική δύναμη που έχει την *αντικειμενική δυνατότητα* να ηγηθεί όλων των υπόλοιπων κυριαρχούμενων τάξεων, να εγγυηθεί και να φέρει σε πέρας μία *διευρυμένη* σοσιαλιστική δημοκρατία.

Αν τα παραπάνω είναι ορθά, τότε πρέπει να πούμε ότι ο λόγος της Αριστεράς δεν θάναι λαϊκιστικός, τότε και μόνον τότε, όταν κατά τη διάρκεια της αντιπαράθεσής του με το άρχον συγκρότημα εξουσίας (διάβαζε δικομματισμός), *κυριαρχεί* στο εσωτερικό του πεδίο η *έγκληση* της *ικανότητας*

και της *δυνατότητας* της εργατικής τάξης και όχι του λαού εν γένει. Μ' αυτήν την έννοια και μόνο μπορούμε, σαν αριστεροί, να διατυπώσουμε κάποιες επιφυλάξεις πάνω στο κείμενο της «κατ' αρχήν συμφωνίας» μεταξύ Κ.Κ.Ε.-Ε.Α.Ρ.

Μπορούμε όμως να κάνουμε *συμμαχίες* χωρίς να κάνουμε *λαϊκισμό*;

Μπορεί η Αριστερά ν' αποκτήσει την *ηγεμονία* μέσα στο κοινωνικό σώμα και μάλιστα το βαθειά μικροαστικό και μεταπρατικό σώμα του Ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού, χωρίς να γίνουν αμοιβαίες παραχωρήσεις, δηλ. χωρίς να κάνει «λίγο» λαϊκισμό;

Εδώ πρέπει να πούμε τα σύκα-σύκα και τη σκάφη-σκάφη: *όχι, από αυστηρά μαρξιστική επιστημονική άποψη δεν μπορεί*. Υπάρχει πάντα μία δομική απόσταση μεταξύ θεωρίας και πράξης 1· και δεν μπορεί ιδίως λόγω του βαθειά μικροαστικού χαρακτήρα της Ελληνικής κοινωνίας. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει πως πρέπει ο καθείς να κλειστεί προς μία εσωτερη διερεύνηση, να διεκδικεί το αλάθητο μιας επαναστατικής καθαρότητας ή μιας δημοκρατικής ελευθεριακής ενάργειας. Όχι, η ηγεμονία καταχτιέται μέσα από ενωτικούς αγώνες στην *πράξη* και δεν κέφτει απ' τον ουρανό. Και το σπουδαιότερο: σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε, αυτή η πάλη μεταξύ των αριστερών πολιτικών φορέων για το κέρδισμα της ηγεμονίας μέσα στο κοινωνικό σώμα πρέπει να γίνεται με όρους και προθέσεις *ενότητας* και όχι με όρους και προθέσεις *διαφοράς*. Διαφοράς ναι, αλλά όχι *διαφοράς* (Derrida).

Η «Ιστορική Αριστερά»

Δύο λόγια πάνω σ' αυτό το θέμα, για το οποίο άλλωστε θα μπορούσες να συζητάς πολλά χρόνια.

Αποτελεί πιστεύω κακόγουστο *αναγωγισμό* ιατρικο-βιολογικού τύπου, να μεταφέρεις την πολιτική ενός κόμματος στις συνθήκες και τη χρονο-λογία που συγκροτήθηκε κι έτσι να κρίνεις, παραδοσιακά δηλ., την τρέχουσα πολιτική του. Είναι προ-

κρούσταια απλούστευση να χαρακτηρίσεις λ.χ. τη Ν.Δ. ως «ιστορική δεξιά» που μεταχειρίζεται παλιές μεθόδους κλπ. κλπ., ανάγοντας το ιστορικό της σχήμα στο τωρινό πραγματικό της περιεχόμενο και να προσπαθείς να τα κάνεις να συμπέσουν. Όπως επίσης να χαρακτηρίζεις το Κ.Κ.Ε. «ιστορική αριστερά» με βάση το χρονότοπο της γέννησής του και το πολιτικό παρελθόν του μόρφωμα. Και η Ε.Α.Ρ. με ποιο κριτήριο διεκδικεί τον τίτλο – μετά τον Rousseau! – της δημοκρατικής, οικολογικής και ελευθεριακής αριστεράς; Ποιος μπορεί λοιπόν να ισχυριστεί, υπό μία έννοια, πως όλα αυτά δεν είναι παρωχημένα; Και εν τέλει, ποιο το περιεχόμενο της δημοκρατίας;

Σαν επίλογος: Μία πρόταση

Είναι φανερό πως οι παραπάνω σκέψεις δεν αντιτίθενται γραμμή προς γραμμή στα

κείμενα των Λ. Αξελού, Ν. Αθανασοπούλου, Λ. Λουλούδη. Αντιτίθενται όμως. Δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς και δέχομαι να πληρώσω αυτό το τίμημα: δεν υπάρχουν άγγελοι στην πολιτική.

Εκείνο στο οποίο ίσως από όλους υπήρχε ένα είδος αποδοχής, είναι να δούμε επιτέλους πως το κείμενο Κ.Κ.Ε.-Ε.Α.Ρ. «βρίσκεται με το κεφάλι προς τα κάτω, και πως πρέπει να τ' αναποδογυρίσουμε για ν' ανακαλύψουμε τον ορθολογικό πυρήνα μέσα στο μυστικιστικό του περίβλημα» (Marx).

Βασίλης Φούσκας

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η φράση ανήκει στον Ν. Πουλαντζά.